ΡΩΣΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΣΕΧΩΦ

Ο ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ

ΑΤΑΙΟΤΗΣ ματαιοτήτων !... Ένα πρωΐ ἐκήδευαν τὸν Κύριλλο Ἰβάνοβιτς, ποὺ ἦταν γραμματέας σὲ κάποια ἑταιρεία. Ὁ δυστυχὴς εἶχε πεθάνει τὴν προηγούμενη νύχτα, ἀφοῦ τυραννήθηκε ἄρκετὸν καιρὸ ἀπ' τὴ στριμμένη τῆ γυναίκα του κι' ἀπὸ τὸν ἀλκοολισμό, στὸν ὁποῖο εἶχε πέσει, ζητῶντας τὴ λησμονιά.

Ὅταν ἡ κηδεία ξεκίνησε ἀπ' τὴν ἐκκλησία γιὰ τὸ νεκροταφεῖο, κάποιος ἀπὸ τοὺς συναδέλφους τοῦ μακαρίτη, ὁ Ποπλάβσκη, πῆρε ἕνα ἁμάξι καὶ τράβηξε γρήγορα στὸ σπίτι τοῦ φίλου του Γρηγορίου Πέτροβιτς, ἀνθρώπου νέου, φιλοδόξου καὶ ἀρκετὰ δημοφιλοῦς. Ὁ Πέτροβιτς ἦταν μιὰ σπανία ρητορικὴ ἰδιοφυΐα καὶ κυρίως εἶχε εἰδικότητα νὰ γράφη καὶ ν' ἀπαγγέλλη ἀκόμα ἐκ τοῦ προχείρου ἐξυμνητικοὺς λόγους σὲ γάμους καὶ ἐπικηδείους σὲ θανάτους. Μποροῦσε νὰ μιλήση ὅπου κι' ὅποτε τὸν θέλατε, νηστικὸς ἢ χορτᾶτος, νηφάλιος ἢ σκνίπα στὸ μεθύσι, εὔθυμος ἢ στενοχωρημένος, σ' ὁποιαδήποτε κατάστασι τέλος κι' ἂν βρισκόταν. Τὰ λόγια τρέχαν ἀπ' τὸ στόμα του ὅπως τὸ γάργαρο νερὸ ποὺ τρέχει ἀπὸ τὴ βρύσι. Στὸ ρητορικό του λεξικὸ ἡ συγκινητικὲς φράσεις ἦσαν περισσότερες ἀπὸ τὶς κατσαρίδες ποὺ ὑπάρχουν στὰ ἑταρχιακὰ ξενοδοχεῖα.

Οἱ λόγοι του ἦσαν ἀκόμα πολὺ μακροσκελεῖς, ὥστε πολλὲς φορὲς στοὺς γάμους, γιὰ νὰ τὸν κάμουν νὰ σταματήση, ἀναγκαζόντουσαν νὰ ζητοῦν τὴν ἐπέμβασι τῆς....ἀστυνομίας !

—Γιὰ σένα ἔρχουμαι, ξέρεις, ἄρχισε νὰ λέη ὁ Ποπλάβσκη μόλις εἶδε τὸν Πέτροβιτς. Ντύσου γρήγορα καὶ πᾶμε. Πέθανε ἕνας ἀπὸ τοὺς δικούς μας. Τὸν συνοδεύουμε τώρα στὴν τελευταία του κατοικία. Πρέπει λοιπὸν νὰ τὸν ἀποχαιρετήσουμε, νὰ τοῦ ποῦμε κάτι, ἔστω καὶ μιὰ κουταμάρα... Σὲ σένα ἔχουμε τὶς ἐλπίδες μας γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Ἂν ἐπρόκειτο γιὰ κανένα ἄσημο πρόσωπο, γιὰ κανέναν ὑπαλληλίσκο, βέβαια δὲν θὰ σ' ἀνησυχούσαμε. Ἀλλὰ βλέπεις πρόκειται γιὰ τὸ γραμματέα τῆς ἑταιρείας, τὸ στύλο τοῦ γραφείου. Δὲν πάει ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο νὰ τὸν θάψουμε χωρὶς ἐπικήδειο...

—Ἄ ! ὁ γραμματέας πέθανε ; εἶπε ὁ Πέτροβιτς ἀνάμεσα ἀπὸ δυὸ χασμουρητά.

—Ναί, ὁ γραμματέας τῆς ἑταιρείας, στὴν ὁποία δούλευες κι' ἐσὺ κάποτε....

—Ἐκεῖνος ὁ μπεκροκανάτας ;

—Ἀκριβῶς ἐκεῖνος... Θάχουν καὶ τηγανίτες, ξέρεις, γιὰ κόλυβα... Τ' ἀμαξιάτικα εἶνε πληρωμένα... Πᾶμε, νὰ ζήσης, Γρηγόρη. Γιὰ σένα, ἕναν νέον Κικέρωνα, δὲν εἶνε τίποτα νὰ τοῦ πετάξης ἐκεῖ δυὸ - τρία λόγια πάνω ἀπὸ τὸν τάφο του. Ἔπειτα ἦταν καὶ καλὸς ἀνθρωπάκος, ὁ κακομοίρης...

Ὁ Γρηγόρης Πέτροβιτς δέχτηκε προθυμότατα. Ἀνακάτεψε τὰ μαλλιά του μὲ μιὰ ξαφνικὴ κίνησι δεκαπέντε Κικερώνων, πῆρε ἔκφρασι ἐπίσημη καὶ μελαγχολικὴ καὶ βγῆκε στὸ δρόμο μὲ τὸ φίλο του Ποπλάβσκη.

—Τὸν ξέρω καλὰ ἐγὼ τὸν γραμματέα σας, εἶπε, καθίζοντας στὸ ἁμάξι. Ἦταν ἕνας κατεργάρης, ἕνας ἀχρεῖος, ποὺ δὲν εἶχε τὸν ὅμοιό του. Ὁ Θεὸς νὰ σιχωρέση τὴν ψυχή του, ἀλλά...

—Ἔλα τώρα, Γρηγόρη, δὲν εἶνε σωστὸ νὰ βρίζη κανεὶς τοὺς πεθαμένους.

—Ἔχεις δίκηο, ἕνας πεθαμένος εἶνε πάντα σιχωρεμένος. Τί τὰ θέλεις δμως, ὑπῆρξε ἕνας ἀχρεῖος, ἕνας φαῦλος !

Οἱ δυὸ φίλοι πρόφθασαν σὲ λίγο τὴ νεκρικὴ πομπὴ κι' ἑνώθηκαν μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους.

Ἡ κηδεία πήγαινε τόσο ἀργά, ὥστε ὁ Ποπλάβσκη μὲ τὸν ρήτορα πρόφθαναν νὰ σταματοῦν στὰ καπηλειὰ καὶ νὰ τραβοῦν κάμποσα ποτηράκια ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μεταστάντος...

Στὸ νεκροταφεῖο ἔγινε ἡ ἐπιμνημόσυνος δέησις.

Ἡ πεθερὰ τοῦ μακαρίτη, ἡ σύζυγος κι' ἡ γυναικαδέλφη του σ' ὅλο τὸ διάστημα κρατοῦσαν, κατὰ τὴ συνήθεια, τὰ μαντήλια στὰ μάτια τους γιὰ νὰ σφουγγίζουν «τοὺς ποταμοὺς τῶν δακρύων τους».

Ὅταν μάλιστα κατέβαζαν τὸ φέρετρο στὸν τάφο, ἡ σίζυγος φώναξε ἀπελπισμένη :

—Ἀφῆστε με νὰ πάω κι' ἐγὼ μαζύ του... Κύριλλέ μου, πῶς θὰ ζήσω μόνη ; Θάρθω μαζύ σου....

Δὲν πραγματοποίησε ὅμως τὴν ἀπειλή της αὐτή, εἴτε γιατί συλλογίστηκε τὴ σύνταξι, ποὺ θὰ πήγαινε χαμένη, εἴτε γιατί εἶχε θολώσει ὁ νοῦς της ἀπ' τὴν κάφατον λύπην, ποὺ τῆς ἔφερνε λιποθυμίες. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ οἱ συγγενεῖς της τὴν κρατοῦσαν, κατὰ τὴ συνήθεια, ἀπ' τὶς μασχάλες, γιὰ νὰ μὴν πέση κάτω.

Ὁ Γρηγόρης Πέτροβιτς, ἀφοῦ ἔγινε σχετικὴ ἡσυχία, πετάχτηκε μ' ἕνα ἅλμα εἰς μῆκος μπροστά - μπροστά, τίναξε τὸ κεφάλι του ψηλά, κόπταξε ὁλόγυρά του κι' ἄρχισε :

—Νὰ πιστεύσω τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ τὰ ὦτα μου ; Μήπως ὁ τάφος αὐτὸς ἐδῶ, τὰ δακρύβρεκτα ὁλόγυρα μάτια, οἱ θλιμμένοι καὶ οἱ θρῆνοι, μήπως ὅλα αὐτὰ εἶνε παραισθήσεις ; Μήπως εἶνε ἐφιαλτικαὶ εἰκόνες φρικώδους ὀνείρου ;... Ὄχι ! ... Δὲν εἶνε ὄνειρον !... Οἱ ὀφθαλμοί μου δὲν ἀπατῶνται ! Ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον πρὸ μικροῦ ἔτι ἐβλέπομεν τόσον ἀκμαῖον καὶ νεανικῶς δροσερόν, ἐκεῖνος, ὅστις ὡς μέλισσα φιλόπονος ἐκόμιζε τὸ μέλι τοῦ μόχθου του εἰς τὴν κοινὴν κηφήνη τῆς προοδευτικωτάτης ἑταιρείας μας, ὁ γραμματεὺς αὐτῆς ὁ ἀναντικατάστατος, ὁ προσφιλέστατός μας φίλος, κεῖται ἤδη νεκρὸς πρὸ τοῦ χαίνοντος στόματος τοῦ τάφου. Ὁ ἀμείλικτος καὶ ἀνοκτείρων θάνατος ἔθεσεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν κατεσκληκυῖαν χεῖρα του καὶ τὸν ἀφήρπασεν ἀσπλάγχνως, ἐν πλήρει ἀκμῇ καὶ ἐργατικότητι... Ὦ ! ἀνεπανόρθωτος ἀπώλεια ! Τίς θὰ τὸν ἀντικαταστήση ; Καλοὺς ὑπαλλήλους βεβαίως ἔχομεν πολλούς, ἀλλ' ὁ Προκόπιος Ὄσηπατς ἦταν μοναδικός...

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔγινε κάποια ταραχὴ καὶ μετακίνησις τοῦ ἀκροατηρίου. Ὡστόσο, ὁ θυμάσιος ρήτωρ ἐξακολούθησε ψύχραιμα :

—....Ἦταν ἐκ βάθους ψυχῆς ἀφοσιωμένος στὸ καθῆκον του. Ἦταν ἀφιλοκερδής, τίμιος, φιλόπονος. Δὲν ἐφείδετο τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεών του... Ὦ ! πῶς ἀπεστρέφετο ἐκεῖνος, οἵτινες πρὸς ζημίαν τῶν γενικῶν συμφερόντων προσεπάθουν νὰ τὸν διαφθείρουν, ἐκεῖνος οἵτινες διὰ δελεαστικῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου ἐπειρῶντο νὰ παρασύρωσιν αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ἐξωθήσουν εἰς τὴν παραμέλησιν τοῦ εὐγενεστάτου ἔργου του ! Ὁ Προκόπιος Ὄσηπατς ὅμως (καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔγινε κάποια ἀνεξήγητη ταραχή), ἦτο ἀδιάφθορος, ἦτο χαρακτὴρ ἀδαμάντινος. Διένεμε τὴν μικρὰν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοτέρους συναδέλφους του καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀκολουθοῦνται τώρα οἱ σπαρακτικοὶ θρῆνοι καὶ οἱ κατεστὸ τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν, ποὺ ἐστερήθησαν τῆς προστασίας του... (Ἄκρα ἡσυχία ἐπικρατοῦσε τριγύρω. Ποῦ καὶ ποῦ ἀκουγόταν κανένα ξερόβηξιμο...). Ὦ ! τίς θὰ ἀντικαταστήση τοιοῦτον συνάδελφον ; (ἐξακολούθησε ὁ Πέτροβιτς!). Τοιοῦτον ἐργάτην, ἀφοσιωμένον εἰς τὰ καθήκοντα τῆς ὑπηρεσίας του καὶ εἰς τὴν ἀγαθοεργίαν ; Ὦ ! προσφιλέστατε φίλε.... Ἤσο ξένος πρὸς πᾶσαν τοῦ βίου ἐφήμερον χαρὰν καὶ μάλιστα ἠρνήθης τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς. Ἔμεινες ἄγαμος μέχρι τέλους τοῦ βίου. Μοῦ φαίνεται ὡς νὰ βλέπω ἀκόμη τὸ ξυρισμένον, τὸ σιωπηθὲς πρόσωπόν σου, μὲ τὸ γλυκὺ μειδίαμα. Μοῦ φαίνεται ὡς νὰ ἀκούω τὴν τριφερῶς φιλικὴν φωνήν σου. Εἰρήνη εἰς τὴν σποδόν σου, Προκόπιε Ὄσηπατς !...

Εἶχε εἰδικότητα νὰ γράφη καὶ ν' ἀπαγγέλλη λόγους σὲ γάμους καὶ....κηδεῖες !...

Ὁ Πέτροβιτς τέλειωσε τὸν ἐπιτάφιον στὸ σημεῖο αὐτό, ἐνῶ οἱ ἀκροαταὶ γύρω ἄρχισαν νὰ ψιθυρίζουν κάτι μεταξύ τους. Ὁ λόγος ἄρεσε σὲ ὅλους, ἐπροκάλεσε μάλιστα καὶ κάποια δάκρυα, εἶχε ὅμως πολλὰ τὰ παράδοξα. Πρῶτα-πρῶτα, δὲν μποροῦσαν νὰ καταλάβουν γιατί ὁ ρήτωρ ὠνόμαζε τὸν μακαρίτη Προκόπιο Ὄσηπατς, ἐνῶ ἀπλοϊστατα τὸν ἔλεγαν Κύριλλο Ἰβάνοβιτς ! Δεύτερον, ὅλοι ξέρανε πῶς ὁ μακαρίτης εἶχε περάσει τὴ βασανισμένη ζωή του γκρινιαζοντας διαρκῶς καὶ μαλλιοτραβοιόμενος μὲ τὴ νόμιμο σύζυγό του, ἔπομένως δὲν μποροῦσε νὰ ὀνομασθῆ ἄγαμος. Τρίτον, ξέρανε ὅτι εἶχε πολὺ κάποιαν γένεια, ἐνῶ ὁ ρήτωρ ἔλεγε ὅτι τὸ πρόσωπό του ἦταν ξυρισμένο καὶ σιωπηθέστατο.

Οἱ ἀκροαταί, λοιπόν, ἀποροῦσαν, ἀλληλοκοιτάζοντο κι' ἀνασήκωναν τοὺς ὤμους τους. Ἔπειτα παρατήρησαν ὅτι ὁ ρήτωρ εἶχε ἀρχίσει νὰ γίνεται ἀνήσυχος. Τὸν εἶδαν νὰ γουρλώνη τὰ μάτια του καὶ νὰ τρεμοσβήνη.

—Τί ἔχεις ; τὸν ρώτησε ὁ Ποπλάβσκη.

—Μωρὲ αὐτὸς εἶνε ζωντανός ! εἶπε μὲ ἔκφρασι φρίκης ὁ Πέτροβιτς.

—Ποιὸς εἶνε ζωντανός ;

—Ὁ Προκόπιος Ὄσηπατς, διάβολε ! Αὐτὸς ποὺ μοῦδωσε ἄλλοτε 50 ρουβλια πρόσημο. Νάτος, στέκεται ἐκεῖ κάτω καὶ μὲ κοιτάζει.

—Μὰ δὲν πέθανε αὐτός. Πέθανε ὁ Κύριλλος Ἰβάνοβιτς.

—Μὰ ἐσὺ δὲν μοῦπες πῶς πέθανε ὁ γραμματεύς ;

—Ὁ Κύριλλος Ἰβάνοβιτς ἦταν ὁ γραμματεύς. Ἀλλὰ ἐσύ, ζαλισμένε, τὰ μπέρδευες. Ὁ Προκόπιος Ὄσηπατς ἦταν γραμματεὺς μας ἄλλοτε. Μετετέθη ὅμως πρὸ δύο ἐτῶν...

—Ξέρω κι' ἐγώ, ἀδερφέ, τί διάβολο κάνετε ἐσεῖς. Ὁποιος θέλει, πεθαίνει, ὁποιος θέλει ζῆ... Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω. Ὄχι !... Ὄχι !...

Καὶ ὁ Γρηγόριος Πέτροβιτς, ρίχνοντας μιὰ τελευταία ματιὰ στὸν Προκόπιο Ὄσηπατς, ποὺ τὸν κοιτοῦσε δαγκάνοντας τὰ μαῦρα του μουστάκια ἀπ' τὴ λύσσα του, τόβαλε στὰ πόδια.

—Σκυλί !... Κοπρίτη !... Ἐγὼ νόμιζα πὼς σ' εἶχα παραγκώσει στὸν τάφο, καὶ σὺ ζῆς ἀκόμα !... βλαστημοῦσε στὸ δρόμο.

Κι' ἔτρεχε.... ἔτρεχε σὰν δαιμονισμένος.

δώσω ἕνα φιλί ; τοῦ εἶπα, γιὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὰ χέρια του.

»—Στὸ στόμα ; εἶπε, παζαρεύοντας.

»—Ναί. Στὸ στόμα....

»Ἀντὶ νὰ μ' ἀπαντήση, ἔφερε τὰ χείλη του κοντὰ στὰ δικά μου καὶ περίμενε. Κι' ἐγὼ τότε, ζαλισμένη ἀπὸ μιὰ ξαφνικὴ τρέλλα, τὸν ἀγκάλιασα καὶ τὸν φίλησα...

»Ἔπειτα, Ἀλίν, δὲν θυμᾶμαι τίποτ' ἄλλο, παρὰ ὅτι τὰ χέρια τοῦ Μπὸμπ ἄρχισαν νὰ μὲ σφίγγουν, νὰ μὲ σφίγγουν δυνατὰ ἀπάνω στὸ στῆθος του, ὥς τὴ στιγμὴ ποὺ ἔγειρα πρὸς τὰ πίσω τὸ κεφάλι, μεθυσμένη ἀπὸ ἔρωτα.... Καταλαβαίνεις, τώρα, ἀγαπητή μου Ἀλίν, ὅτι ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁ Μπόμπ, ὁ τρελλὸς Μπόμπ, εἶνε φίλος μου».

—Ὦ, βέβαια, τὸ καταλαβαίνω πολὺ καλά... ἔκανε ἡ Ἀλίν, μὲ κάποια ζήλεια.

Κι' ἀγκάλιασε τὴν εὐτυχισμένη Ζινέττα, ποὺ εἶχε μιὰ τόσο παράξενη, μὰ καὶ τόσο ὤμορφη, ἐρωτικὴ περιπέτεια.

NICOLAS SEGUR